

Obecnie obowiązują dwa rodzaje orzecznictwa, które prowadzone jest przez różne instytucje:

1. Orzecznictwo *do celów rentowych*, które prowadzą lekarze orzecznicy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Komisje Lekarskie ZUS. Rolnicy oraz ich rodziny – podlegają lekarzom rzeczoznawcom i komisjom lekarskim Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS). Służby mundurowe (policjanci, żołnierze, celnicy) podlegają komisjom lekarskim MON lub MSWiA.
2. Orzecznictwo *do celów pozarentowych* – realizowane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Orzecznictwo o niezdolności do pracy do celów rentowych (ZUS)

Orzekaniem do celów rentowych zajmuje się lekarz orzecznik ZUS. Ocenia on stopień niezdolności do pracy. Wydaje orzeczenie, na podstawie, którego ZUS podejmuje decyzję w sprawie świadczeń rentowych. Osoba ubiegająca się o rentę z tytułu niezdolności do pracy składa wniosek o rentę we właściwym terenowo oddziale ZUS.

Obecnie lekarz orzecznik wydaje orzeczenie o niezdolności do pracy, tj. kwalifikuje osobę jako:

1. Niezdolną do samodzielnej egzystencji.
2. Całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji.
3. Całkowicie niezdolną do pracy.
4. Częściową niezdolną do pracy.

Od orzeczenia lekarza orzecznika osobie zainteresowanej przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej ZUS, w ciągu 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia. Sprzeciw wnosi się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej.

Wyżej wymienione orzeczenia wydane przez lekarza orzecznika mogły być na stałe lub na czas określony.

Osoby, które zostały przed laty zaliczone na trwałe do I, II, III grupy inwalidzkiej, nadal pozostają osobami niepełnosprawnymi i zachowują swoje uprawnienia.

Orzecznictwo do celów pozarentowych

Orzekaniem do celów pozarentowych zajmują się Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Wydają orzeczenia:

- o niepełnosprawności (dla osób do 16 r. ż.).
- o stopniu niepełnosprawności (dla osób powyżej 16 r. ż.).

Zespół orzeka na wniosek:

- osoby zainteresowanej,
- przedstawiciela ustawowego tej osoby,
- przedstawiciela ustawowego dziecka.

Wniosek można złożyć również za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej – wówczas osoba zainteresowana albo jej przedstawiciel ustawowy musi wyrazić pisemną zgodę na złożenie wniosku w jej imieniu.

Wnioski o wydanie orzeczenia można uzyskać w: Powiatowym Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Starostwie Powiatowym, Ośrodkach Pomocy Społecznej, Powiatowym Urzędzie Pracy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Wydane przez Zespół Orzeczenie pozwala korzystać z ulg i uprawnień określonych w przepisach.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności może wydać orzeczenie (dla osoby powyżej 16 r.ż.) o zaliczeniu do:

1. **Znacznego stopnia niepełnosprawności** – tj. osobie z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.
2. **Umiarkowanego stopnia niepełnosprawności** – tj. osobie z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
3. **Lekkiego stopnia niepełnosprawności** – tj. osobie o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności osoby nie wyklucza zatrudnienia osoby niepełnosprawnej na otwartym rynku pracy (poza zakładami pracy chronionej).

Dzieci do 16 r.ż. zalicza się – bez określania stopnia niepełnosprawności – do osób niepełnosprawnych. Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia są **zaliczane do osób niepełnosprawnych**, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Zespół wydaje orzeczenie o stopniu niepełnosprawności na stałe lub na czas określony. Niepełnosprawność (do 16 r.ż.) orzeka się tylko na czas określony, tj. nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia.

W orzeczeniu powiatowego zespołu, poza ustaleniem niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, zawarte są wskazania dotyczące w szczególności:

- 1) odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby,
- 2) szkolenia, w tym specjalistycznego,
- 3) zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej,
- 4) uczestnictwa w terapii zajęciowej,

- 5) konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
- 6) korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
- 7) konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
- 8) konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- 9) spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908, z późn. zm.).

Odwołanie od orzeczenia powiatowego zespołu przysługuje osobie do wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności (w terminie 14 dni od daty doręczenia orzeczenia). Odwołanie składa się za pośrednictwem powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności (który wydał orzeczenie).

Natomiast od orzeczenia wydanego przez wojewódzki zespół przysługuje odwołanie do Sadu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (za pośrednictwem organu, który wydał orzeczenie tzn. wojewódzkiego zespołu).

Do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu upoważnia legitymacja osoby niepełnosprawnej, dlatego warto także wyrobić legitymację. Wydawana jest ona osobie niepełnosprawnej na jej wniosek w Powiatowym Zespole ds. Orzekania.

Orzecznictwo rentowe a orzecznictwo pozarentowe

<u>Poprzedni system orzecznictwa</u>	<u>Obecny system orzecznictwa</u>	
<i>Orzeczenia Komisji Lekarskiej ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia</i>	<i>Orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS</i>	<i>Orzeczenie Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności</i>
I grupa inwalidzka	- Całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji - Niezdolność do samodzielnej egzystencji	Znaczny stopień niepełnosprawności
II grupa inwalidzka	Całkowita niezdolność do pracy	Umiarkowany stopień niepełnosprawności

III grupa inwalidzka	Częściowa niezdolność do pracy	Lekki stopień niepełnosprawności
----------------------	--------------------------------	----------------------------------

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008r. Nr 14 poz. 92 z późn. zm.) obecnie wydawane orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o:

1. Całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji, traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
2. Niezdolności do samodzielnej egzystencji traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
3. Całkowitej niezdolności do pracy, traktowane jest na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.
4. Częściowej niezdolności do pracy, traktowane jest na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Osoby posiadające ważne orzeczenia o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów (ZUS), niezdolności do pracy (ZUS) lub niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym (KRUS – dotyczy orzeczeń wydanych do 31.12.1997r.) mogą składać do Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wnioski o ustalenie stopnia niepełnosprawności i wskazań, w celu korzystania z ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów.

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008r. Nr 14 poz. 92 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. Nr 139, poz. 1328).
3. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004r. Nr 39 poz. 353 z późn. zm.).
4. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz. U. Nr 273, poz. 2711).